

MILJØ-
DIREKTORATET

FAKTAARK

M-104|2014

Kan noen kjemikalier virksomheten bruker erstattes? Alle virksomheter har plikt til å vurdere dette. Foto: Svein Nic. Nordberg, Miljødirektoratet.

Substitusjonsplikten

Substitusjon betyr erstatning. Substitusjonsplikten innebærer at den enkelte virksomhet må vurdere sin kjemikaliebruk og gå over til mindre skadelige alternativer der det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe. Alle virksomheter som yrkesmessig bruker produkter som inneholder helse- og miljøskadelige kjemikalier, skal vurdere substitusjon.

Hva må din virksomhet gjøre

Virksomheten har plikt til å finne ut hvilke kjemikalier som kan utgjøre en fare og vurdere risikoen for helse og/eller miljøet. Du har plikt til å skaffe deg denne kunnskapen. Lovverket stiller krav om at du skal vurdere om produktene du bruker som inneholder farlige kjemikalier, kan erstattes av mindre farlige alternativer. Et produkt kan føre til helseskade eller miljøforstyrrelse under produksjon, ved vanlig bruk eller når produktet ender som avfall. Du skal vurdere om det finnes et annet kjemikalie med mindre risiko som du kan bruke. Det er kanskje også mulig å velge en annen arbeidsmetode der man kan unngå bruk av farlige kjemikalier.

Skriftlig dokumentasjon

Kravene som følger av substitusjonsplikten skal innarbeides i bedriftens internkontroll. Alle vurderinger som blir gjort i forhold til substitusjon skal dokumenteres skriftlig.

Hvem gjelder substitusjonsplikten for?

Alle virksomheter som bruker produkter som inneholder kjemikalier som kan være en risiko for helse og/eller miljø, omfattes av substitusjonsplikten. Dette gjelder både brukere i privat og offentlig sektor, og i produksjonsvirksomhet og tjenesteytende virksomhet.

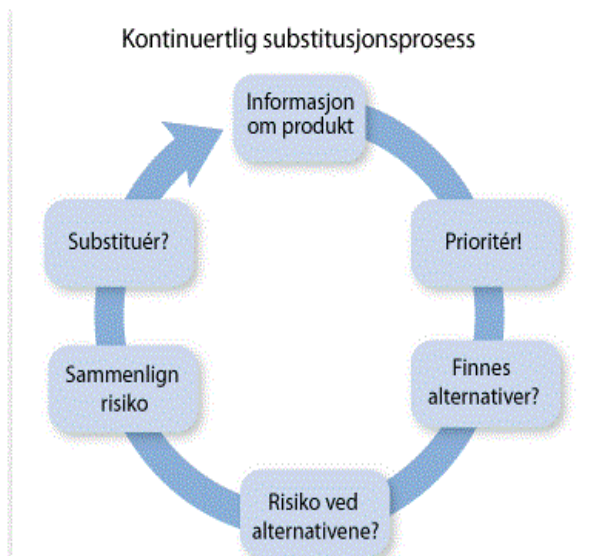
Hvilke stoffer bør erstattes?

Det er viktig å identifisere de stoffene som har de farligste egenskapene og begynne med å erstatte disse. Miljødirektoratet har fokus på de

stoffene som står på miljømyndighetenes liste over prioriterte miljøgifter og kandidatlisten i EU. Kandidatlisten er en liste de europeiske kjemikaliemyndighetene (ECHA) har opprettet over særlig farlige stoffer. Flere av stoffene på disse listene er strengt regulert med grenseverdier, og noen av dem vil trenge godkjenning for å kunne omsettes og brukes.

Hjelp til substitusjon

Mer informasjon om substitusjon finner du på Miljødirektoratets nettsted. Her ligger også en veileder som Miljødirektoratet har laget som viser en "trinn for trinn"-prosedyre for substitusjon.

Substitusjon er en pågående prosess. Illustrasjon: Miljødirektoratet

REGELVERK

Produktkontrollen omhandler helse og miljø og produktets egenskaper gjennom livsløpet. I § 3a står det at hvis virksomheten bruker et produkt som inneholder kjemiske stoffer som kan medføre helse-skade eller miljøforstyrrelse, skal den vurdere om det finnes alternativ som medfører mindre risiko for slik virkning. Virksomheten skal i så fall velge dette alternativet, hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.

I tillegg til produktkontrollen er substitusjon knyttet til arbeidsmiljøloven og kjemikalieforskriften som arbeidsmiljømyndighetene forvalter. Dokumentasjonskrav i forhold til substitusjon er hjemlet i internkontrollforskriften.

LENKER

Miljødirektoratets substitusjonsveileder:
<http://www.miljodirektoratet.no/no/Tjenester-og-verktoy/Veileder/Substitusjonsplikten/>

Prioritetslisten på Miljøstatus:
<http://www.miljostatus.no/prioritetslisten>

Miljødirektoratets sider om kandidatlisten:
http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Kjemikalier/Kjemikalierregelverk/Kjemikalierregelverket_REACH/Godkjenningsordningen/Kandidatlista_i_REACH/

ErDetFarlig er et nettsted med informasjon om farlige stoffer i vanlige forbrukerprodukter: <http://www.erdetfarlig.no/>